

БЕЈНӘЛХАЛГ КИТАБХАНАЛАРАРАСЫ АБОНЕМЕНТИН ИНКИШАФЫНДА ИФЛА-НЫН РОЛУ

Мехманәли Мәммәдов
баш муәллим

Дунја китабханаларынын бејнәлхалг тәшкилаты олан ИФЛА 30 сентјабр 1927-чи илдә Бөјүк Британијанын Единбург шәһәриндә ја-радылмышдыр. ИФЛА өз фәалијјетини ики типә ајрылан бөлмәләрдә һәјата кечирир: 1) 8 шө'бәдә бирләшән 32 бөлмә вә 11 "Дәјир-ми маса"дан ибарәт пешәкар грушлар; 2) бејнәлхалг програмларын һәјата кечирилмәсинә мäs'ул олан грушлар (1).

ИФЛА-нын әсас шө'бәләриндән бири "Хидмәт вә фонд шө'бә-си" һесаб олунур. Шө'бәнин беш бөлмәси вардыр: комплекләшдир-мә вә китаб мүбадиләси; китабханаларарасы абонемент (КАА) вә сәнәдләрин чатдырылмасы; рәсми нәшрләр вә дәвләт информасија-сы; серијалы нәшрләр; надир вә гиймәтли нәшрләр (5. -с. 56-57).

1987-чи илдә кечирилән 53-чү конфрансда (Брајтон) ИФЛА-нын орта мүддәтли програмына ујғун олараг милли вә бејнәлхалг КАА-ја көмәк мөгсәдилә нәшрләрин үмуми истифадәсинин мүмкүнлүјү КАА-нын әсас вәзифәси һесаб едилмишдир. Конфрансда һәмчинин бөлмәнин гаршысында ашағыдакы тәдгигат ишләри гојулмушдур:

1. Тоңлу каталогун оптималлашдырылмасы, о чүмләдән тоңлу ка-талогун техники вә иттисади рентабеллик сәвијјәсинин мүәјјәнләш-дирилмәси, һәмчинин онун тәкмилләшдирилмәсиндә иштирак едән китабханаларын сечилмә ме'јары.

2. Автоматлашдырма вә онун КАА системинә тә'сири.

3. Електрон нәшрләрин китабхана фондуна вә КАА-ја тә'сири.

4. Мүәллиф һүгулларынын сәнәдләрин тәгдиминә тә'сири.

5. КАА үзрә сорғуларын тәчрүбәдә һәјата кечирилмәси.

6. Инкишаф етмәклә олан өлкәләрдә КАА-нын инкишаф хүсу-сијјәтләри.

7. КАА үзрә мүтәхәссисләр үчүн рекионал мәшгәләләрин тәш-кили (5. -с.58).

Бөлмәдә бу истигамәтләрдә даими иш апарылыр. Белә ки, сон ишләрдә тоңлу каталогун тәшкили мөгсәдилә биринчи нөвбәдә КАА

процесларинин компүтерләшдирилмәси, автоматлашдырылмыш китапхана-информасија шәбәкәләринин јарадылмасы вә КАА үзрә хидмәт һаггынын едәнилмәси мәсәләләри сәһәсиндә мһүм ишләр көрүлүр.

Бәлмәнин 19 нәфәрлик даими комитәси 13 өлкәни тәмсил едир. ИФЛА-нын 55-чи конфрансында (1989, Парис) бәлмәнин сәдри Р.Франкенберкер (АФР), катиб исә В.Табб (АБШ) сечилмишләр.

Бәлмәнин әсас тәдгигат объектләриндән бири “КАА вә фондун горунмасы”дыр. Бу проблемлә бәлмәнин әмәкдашы В.Ләйн (Инкилтәрә) мәшгул олур. Бурада китаблардан истифадә вә онларын горунмасы арасында гејри-мүәјјәнлијин мөвчуд олдуғу өјрәнилмишдир. Мә’лум олдуғу кими, китаблар тәкчә мүасир охучуларын дејил, һәмчинин кәләчәк нәсилләрин мүталиәси үчүн дә нәзәрдә тутулур. Она көрә дә бу күнкү тәләбатчылара јүксәк китапхана хидмәти көстәрмәклә јанашы, кәләчәк охучулары да јаддан чыхармаг олмаз. Мәсәләјә бу нөгтеји-нәзәрдән јанашдыгда ајдын олур ки, КАА китаблар үчүн һеч бир тәһлүкә јаратмыр. Бурада јалныз фондун горунмасынын әтрафлы, дүшүнүлүмш програмы лазымдыр. Ваһид нүсхәләр гижмәтиндән вә гәдимлијиндән асылы олмајараг биринчи нөвбәдә горунмалыдыр. Бу сәһәдә мөвчуд информасијанын компүтерә дахил едилмәси үчүн коллашдырма вә микрофилмләшдирмә техникасындан истифадә етмәк олар.

Бәлмәдә XV-XVIII әср надир нәшрләринин өјрәнилмәси сәһәсиндә дә мһүм ишләр көрүлүр. Бу да сон илләрдә көһнә чап әсәрләринә марағын артмасы илә бағлыдыр. Һазырда сәнәдләрин ахтарышы вә онларын тәләбатчылара чатдырылмасы тәдгигатчыларын тәләбинә чаваб вермир. Бир чох өлкәләр бу системин тәкмилләшдирилмәсини вә кенишләндирилмәсини тәклиф едирләр. КАА бәлмәси дә мөвчуд проблемин һәлли үчүн јоллар ахтарыр вә тәдгигатлар апарыр.

Надир нәшрләрин горунмасы үчүн тез-тез бу материалларын тоглу каталогунун јарадылмасы тәклиф олунур. Надир нәшрләрин тоглу каталогу бир нечә функција јеринә јетирир:

1. Ичмал функцијасы. Тоглу каталог бу вә ја дикәр өлкәләрин елми китапханаларында топланмыш бүтүн көһнә нәшрләр һаггында тәсәввүр јарада биләр;

2. Каталоглашдырма функцијасы;

3. Ахтарыш функцијасы. Тоглу каталог үзрә мүәјјән нәшрләрин ахтарышы апарылыр;

4. Нәшрләрин јерини мүәјјәнләшдирир. Бу исә сорғуларын дүзкүн истигамәтләндирилмәсинә имкан верир (б. -с. 3-4).

Надир вә гижмәтли нәшрләрин каталоглашдырылмасы илә әлағәлар онлардан еһтијатла истифадә едилмәси дә мһүм әһәмијјәт кәсб едир. Гејд едилмәлидир ки, бу иш “КАА үзрә верилән гижмәтли нәшрләрлә ишдә төвсијәләр” адлы сәнәдә әсасән һәјата кечирилир. (Чәдвәл 1).

Сәнәдләр	Анчаг мә’лумат иши үчүн	Анчаг нәзарәт алтында охузаларында	Фотосурәтинин чыхарылмасы гадағандыр	Оригинал верилмир
1500-1799-чу илләрдә чап олунан серијалы нәшрләр вә монографиялар		+	+	
1600-чу илә гәдәр чап олунан нәшрләр вә инкунабулалар			+	+
1800-1899-чу илә гәдәр чап олунан серијалы нәшрләр вә монографиялар			гијмәт вә шәраитиндән асылы олараг	
Әлјазмалар			+	+
Надир вә гижмәтли нәшрләр. Мәчмуәләр. Алманахлар.			+	+
Машын јазы сәнәдләри Гәзетләр	+	һәмчинин	+	+
Гејри-стандарт нәшрләр: буклет, иллюстратив китаблар, чилдсиз нәшрләр			+	Әкәр почт васитәси илә көндерилмәси чәтин вә ја горхулудурса
Оригиналы әвәз едән микрофилмләр. Серијалы нәшрләрин микрофилмләри	+			
Аудиовизуал сәнәдләр (аудио-видео касетләр)	+			Әкәр һәддән артыг агыр, баһа вә ја әвәздилмәздирсә
Аудиовизуал сәнәдләр (граммафон валлары, слајдлар)	+			

+ ишарәси сәнәдләрдән истифадә формасыны көстәрир.

Ҳазырда ИФЛА харичи өлкә китабханаларынын гаршылыгы инкишафынын еталон моделини (ASI) Һазырлајыб тәтбиг едир. Бу модел шәбәкәнин 7 гаршылыгы инкишаф сәвијјәсини мүйәжән едир: физики, каналты, шәбәкәли, нәглијатлы, сәанслы, мә'луматын верилмәси сәвијјәси вә тәтбиги. Һәр бир сәвијјә үчүн гаршылыгы инкишафы тә'мин едән бир нечә хидмәт протоколу ишләниб Һазырланмышдыр. Биринчи сәвијјә мә'луматын характериндән асылы олмәјараг, мүйәжәт компүтер системләрини әлагәләндирир. Једдинчи - тәтбиги сәвијјә исә конкрет һадисәләрлә әлагәдар ишләниб Һазырланыр. Буна охшар протокол, о чүмләдән КАА-нын хидмәт протоколу Канада китабханаларында тәтбиг едилмишдыр. КАА-нын сынаг хидмәтиндә өлкәнин 16 китабханасы иштирак етмишдыр. Нәтичә кәстәрир ки, харичи өлкә китабханаларынын гаршылыгы инкишафын Еталон модели КАА үзрә мә'лумат мүйәжәтләси үчүн реал шәраит јарадыр. Әкәр бир нечә ил әввәл Канада китабханаларынын әксәријјәти КАА үзрә сорғуларын верилмәсиндә ән'әнәви почт, телефон вә ја телексдән истифадә едирдиләрсә, сон илләрдә бу рабитә нөвүнү електрон почту әвәз едир.

КАА бөлмәси бу хидмәт нөвүнүн тәкмилләшдирилмәсиндә мүйәжәт рол ојнамышдыр. Белә ки, китабханалар арасында сорғуларын верилмәсинин даһа оператив вә еффектли јолу мүйәжәтләшдирилиб. Һазырда бу хидмәт нөвүнү даһа да кенишләндирмәк мәгсәдлә аутентификасија, иснад сәнәдләринин горунмасы вә онларын електрон почтла чатдырылмасы системи үзәриндә иш кедир.

Мә'лум олдуғу кими, китабханаларда КАА хидмәтиндән сәмәрәли истифадә етмәк үчүн саһәнин әмәкдашлары јүксәк професионал Һазырлыға малик олмалыдырлар. КАА саһәсиндә чалышпән пешәкар китабханачылар рәһбәр вәзифәләри јеринә јетирмәји ба-чармалы, шәбәкәнин автоматлашдырылмасы үзрә мәсләһәтчи, сораг-библиографија ишләри үзрә мүйәжәт олмалы вә тәләбатчыларын һүгүларынын мүйәжәтләси кими чыхыш етмәлидирләр.

КАА бөлмәси бу мәгсәдлә әмәкдашлары кәмәк үчүн вахташыры семинарлар тәшкил едир вә тәдрис вәсаитләри Һазырлајыр. Белә бир семинар 1989-чу илдә ИФЛА-нын 55-чи конфрансындан габаг кечирилмиш вә ашағыдакы мәсәләләри әһәтә етмишдыр: еһтијат вәситәләрин топланмасы вә мәркәзи сәнәдләрлә тә'минаты; КАА-нын тәшкили вә сәнәдләрлә тә'минаты; КАА хидмәти үчүн кадрларын Һазырланмасы; КАА хидмәти үчүн техника вә коммуникасија; КАА-нын гијмәти вә сәнәдләрлә тә'минаты; проблемләр вә чәтинликләр вә с.

Һазырда сәнәдләрин бејнәлхалг дапынмасында вә тәләбатчылар чатдырылмасында ән мүйәжәт проблем хидмәт һагынын

өдәнилмәсидир. Ајры-ајры өлкәләрдә КАА-нын рәнкбәрәнк моделинин мөвчудлуғу, валјута гытлыгы вә өдәнишә мүйәжәт мүйәжәтләрин олмасы бир чох чәтинликләр јарадыр. Бөлмәнин әмәкдашы Г.П.Коршин тәклиф едир ки, хидмәт үчүн өдәниш бејнәлхалг мигјасда гәбул едилмиш талонларла һәјәтә кечирилсин. Бу чохсајлы һесабламаларын габагыны алар вә бир чох проблемләри һәлл едәр. Белә ки, әксәр китабханалар кәстәрилән хидмәт һагыны өдәмәк үчүн нағд пул вәсаитинә малик дејилдиләр.

Бөлмәнин иши 1975-чи илдә Бөјүк Британија китабханасында тәшкил олунмуш бејнәлхалг КАА үзрә ИФЛА-нын Бүросу тәрәфиндән мүйәжәт олунур вә кәмәклик кәстәрилир. Бурада бејнәлхалг КАА илә әлагәдар мүйәжәтләрә практикә кәстәришләр верилир, актуал информасијалар топланылыр, нәшр едилир, бејнәлхалг КАА үзрә мәсәләләр өјрәнилир вә елми-тәдгигат ишләри апарылыр.

ИФЛА-нын бејнәлхалг КАА үзрә Бүросу 1988-чи илдә "Бејнәлхалг китабханаларасы абонементин вә фотосурәт чыхарма мәркәзләринин гыса мә'лумат китабы" адлы вәсаитләри чап етмишдыр. Ахырынчы вәсаит 90 өлкәнин КАА хидмәти һагында информасијаны өзүндә әкс етдирир. Бурада һәмчинин мәркәзи топлу каталоглар, бејнәлхалг КАА үзрә сорғуларын кәндәрилмәси үчүн үнванлар, хүсуси гејдләр, мәһдудийәтләр вә с. верилмишдыр. 1994-чү илдә бу нәшрин јенидән ишләнмиш варианты: "Китабханаларасы абонемент вә сурәтчыхарма үзрә нүмунәви мә'лумат китабы" чап едилмишдыр. Вәсаит инкишаф етмәкдә олан өлкәләрин китабханаларында КАА хидмәтинә кәмәк мәгсәдилә нәшр едилмишдыр.

Сон илләрдә ИФЛА-нын баш конфранслары вә иш семинарларында КАА-нын ајры-ајры проблемләри мүйәжәт олунмуш, кәләчәкдә КАА үчүн әмәкдашларын Һазырланмасы вә инкишаф етмәкдә олан өлкәләрдә бу хидмәт нөвүнүн тәтбиги саһәсиндә хејли иш көрүлүшдүр. Мәсәлән, 1988-чи илдә Мартинкада (Кариб өлкәси) КАА-ја һәср олунмуш семинар тәшкил едилмишдыр. Семинар елми китабханаларда, университет ассосиасијаларында вә али мәктәб китабханаларында кечирилмиш вә КАА хидмәтинин тәкмилләшдирилмәк үчүн гијмәтли төвсијәләр верилмишдыр.

1989-чу илдә Лондонда КАА үзрә бејнәлхалг конфранс да мүйәжәтләшдирилди. Конфрансда 28 өлкәдән 230 нүмәјәндә иштирак етмишдыр. Ики әсас мәсәләдән бири јени техника төрәтинин КАА-ја тә'сири олмушдыр.

Гејд етмәк ләзымдыр ки, Һазырда ИФЛА-нын 137 өлкәдән 1324 үзвү вардыр (7. -с. 257-259).

Үмумийәтлә, ИФЛА-нын КАА бөлмәси китабханаларын мүйәжәт

гәлиф материалларла тә'мин едилмәсиндә мұһым рол ойнайыр. Бүгүн өлкәләрин бу истигамәттә биркә сә'ји китабханаларда мөвчуд хидмәт нөвүнүн даһа да инкишафына сәбәб олар. Она көрә дә Азәрбајчан Республикасы ИФЛА-нын үзвү олмага чалышмалы вә бунунла да республикамызда бејнәлхалг абонементин инкишафы үчүн реал зәмин јарадылмалыдыр. Дүздүр, 1995-чи илдә ИФЛА-нын Истанбулда кечирилән 61-чи конфрансында илк дәфә олараг республикамыздан 4 нәфәр иштирак етмишдир. Онларын үзвүк һаггыны гардаш Түркия дәвләти өдәмишдир. Күман етмәк олар-һаггыны республикамыз сонралар да бу мө'тәбәр тәшкилатын тәд-бирләриндә иштирак едәчәк вә онун үзвү олмасына чалышачаг-дыр. Тәәсүфләр олсун ки, 1996 вә 1997-чи илләрдә ИФЛА-нын Чиндә вә Копенһагендә кечирилән 62 вә 63-чү конфрансларында республикамыздан һеч ким иштирак етмәмиш вә бунунла да Азәр-бајчан һәмин тәшкилатдан узаг дүшмүшдүр.

Мә'лум олдуғу кими, һәр ил дүнјада милјонларла нүсхә китаб вә китабча чап олунар. Шүбһәсиз ки, бу нәшрләри бүгүн китаб-ханаларда топламаг гејри-мүмкүндүр. Она көрә дә охучулар тәрә-финдән тәләб едилән, лакин фондда олмајан нәшрләрин харичи өлкә китабханаларындан алынараг тәләбатчылара чатдырылмасы үчүн республикамызда бејнәлхалг абонементин тәшкили зәрури-дир. Бејнәлхалг абонементдән истифадә етмәклә китабханалары-мыз рәдд чавабларынын сајыны хејли азалдыб, охучулара лазыми әдәбијјатын тапылмасында көмәк көстәрә биләrlәр. Бунун үчүн ИФЛА-нын иш тәчрүбәсиндән истифадә етмәк зәруридир.

Бејнәлхалг абонементин әсас вәзифәси халг тәсәррүфаты мү-тәхәссләринин вә алимләрин харичи әдәбијјата олан сорғулары-ны оператив јеринә јетирмәкдир.

Харичи өлкә китабханалары илә әлагә республикамызын ири китабханалары тәрәфиндән һәјата кечирилә биләр. Бунлар М.Ф.Ахундов адына Азәрбајчан Дәвләт Китабханасы, Азәрбајчан ЕА-нын Мәркәзи Елми Китабханасы, Республика Елми Техники Китабханасы, М.Ә.Рәсулзадә адына БДУ-нун Елми Китабханасы вә башгаларыдыр.

Бејнәлхалг абонементлә мәшғул олан китабханалар ашағыдакы функцијалары јеринә јетириләр:

- охучу сорғуларына әсасән харичи өлкәләрдән китаб алыр;
 - харичи өлкә китабханаларындан дахил олан сифаришләри је-ринә јетирир;
 - ајры-ајры харичи өлкә китабханалары илә мұғавилә бағлајыр;
 - бејнәлхалг абонемент үзрә иши мүнтәзәм тәһлил едир.
- Республикамызын бүгүн китабханалары бејнәлхалг абонемент-лә мәшғул ола билмәзләр. Буну нәзәрә алараг республика китаб-ханалары харичи өлкә китабханаларынын сорғуларынын јеринә

јетирилмәсиндә гаршылыгы һәрәкәт етмәли вә әсас ролу бејнәл-халг абонементин әлагәләндирмә мәркәзи јеринә јетирмәлидир.

Республикамызда бејнәлхалг абонементин әлагәләндирмә мәр-кәзи М.Ф.Ахундов адына Азәрбајчан Дәвләт Китабханасы олмалы вә бунунла әлагәдар ашағыдакы вәзифәләри һәјата кечирмәлидир:

- харичи өлкә китабханалары тәрәфиндән верилән сорғулары јеринә јетирмәк;

- бејнәлхалг тәшкилатларда вә жыгынчагларда республика ки-табханаларынын бејнәлхалг абонемент үзрә марагларыны әкс ет-дирмәк;

- бејнәлхалг абонементлә мәшғул олан китабханаларын ишинә нәзарәт етмәк.

Республикамызын һәр бир вәтәндашы бејнәлхалг абонементдән истифадә едә биләр, китаблар, серијалы нәшрләр, нотлар, хүсуси әһәмијјәтли техники әдәбијјат вә башга сифариш верә биләр.

Ахтарылан әдәбијјат өлкә китабханаларында олмадыгда охучу сорғулары харичә көндәрилер. Она көрә дә һәмин сифаришләри әввәлчә топту каталогда, сонра исә универсал вә саһәви китабха-наларда ахтармаг лазымдыр. Харичи китабханалара сифариш көн-дәрәкән ашағыдакылары нәзәрә алмаг лазымдыр:

а) Харичи өлкә илә үмумдәвләт разылығынын олмасы. Дипло-матик әлагәләри олмајан өлкәләрә сифариш көндәрмәк мәгсәдә-ујғун дејил.

б) Лухары тәшкилатларын зәманәти (Назирләр Кабинети);

в) Китабхана вә фонду һаггында мә'лумат;

г) Сорушулан әдәбијјатын нәшр јери;

ғ) Харичи китабханаларда бејнәлхалг абонементдән истифадә гајдалары;

д) Мөвчуд китабханаларын иш тәчрүбәси.

Сифариш өлкәнин ән бөјүк китабханаларына (милли, академи-ја, университет, саһәви вә б.) көндәрилер. Бә'зән ајры-ајры өлкә-ләрин кичик китабханаларына да сифариш көндәрмәк олар Бу әсасән АБШ, Јапонија, Латын Америкасы өлкәләринә аиддир. Харичи өлкә китабханаларына сифаришләр көндәриләркән әризә формасы долдурулур. Бурада нәшр һаггында мә'луматлар көстә-рилмәлидир. Лазым олдугда сифаришчи вә китабхана үчүн ваһид сифариш бланкы долдурулур. Сифариш бланкларынын һәр ики нүсхәсиндә тәсвирин үнсүрләринә ујғун олараг нәшрләрин тәсви-ри верилер (орижиналын дилиндә). Сифариш бланкларынын арха һиссәсиндә нәшр һаггында әлдә едилән библиографик мәнбә көс-тәрилер. Сифариш бланкы чавабдәш шәхс тәрәфиндән имзаланыр вә китабхананын мөһүрү илә тәсдигләнир. Верилән сифаришә 3-4 аја чаваб кәлмирсә, тәкратән көндәрмәк олар. Тәкрат сифари-

шин верилмәси харичи җитакханаларын иш үслубундан асылдыр. Харичи җитакханалардан әдәбијјат алындыгда биринчи нөвбәдә дәгигләшдириләр ки, нәшри һансы җитакхана көндәрир. Буну җитакханаларын ады, үнваны, почт маркасы, јахуд җитакбын үстүндә көндәрилән мәктубла ајыр етмәк олар. Җитаклары мүшәјјәт едән бланк әдәбијјат алындыгдан дәрһал сонра кери көндәририләр. Сифаришлә алынан нәшрләр оху залына вериләр.

Харичи җитакханалара верилән сифаришлә рәдд чавабындан асылы олараг тәкрар сифариш вермәк олар. Тәкрар сифаришдә јени сифариш бланклары долдурулу.

Харичи җитакханалара бејнәлхалг абонемент үзрә нәшрләр онларын сифариши илә җитакхананын тәсдиг етдији хүсуси сифариш бланкы әсасында вериләр. Сифариш бланкында нәшрин библиографик тәсвири латын графикасы илә орижиналын дилиндә јазылмалыдыр. Нәшр һаггында мә'лумат там олмајанда сифариши дәгигләшдирмәк үчүн кери гәјтарырлар.

Харичә җитак көндәрилмәздән әввәл һәр шеј дигтәтлә јохланлыр, сифариш бланкынын җитакханада галан биринчи нүсхәсиндә лазыми гејдләр едиләр, икинчи һиссәси исә нәшрлә бирликдә харичи җитакханаја көндәририләр. Әкәр сифариш олунан җитакбын вә ја мәгаләнин һәчми 20 сәһифәдән јухары дејилсә онун сурәтини дә көндәрмәк олар. Харичи җитакханалара мүхтәлиф сәбәпләрдән рәдд чаваблары да верилә биләр. Рәдд чавабларынын сәбәпләри сифариш бланкынын икинчи һиссәсиндә гејд едиләр вә кери көндәририләр.

Харичи җитакханалардан алынан сифаришләрин вахт нормасы ашагыдакы кими төвсијә олунур:

- а) Җитак, дәври нәшрләр, нот, хүсуси нөв техника әдәбијјат вә сәнәдләр - 3-5 күн;
- б) Нәшрләрин вә мәгаләләрин сурәтләри - 10-15 күн;
- в) Әлава библиографик ахтарыша еһтијачы олан нәшрләр - 10-15 күн.

Харичи җитаклар Рабитә Назирлијинин мөвчуд ганунларына әсасән почт васитәсилә көндәририләр.

Бејнәлхалг абонементин тәшкилиндә сәнәдләрин горунмасы үчүн нәзәрдә тутулан картотекалар, нәшрләрин истифадәсинә нәзарәт, сифаришләрин јеринә јетирилмәси, әсас иш көстәричиләринин гејди вә башигалары мүһүм әһәмијјәт кәсб едиләр. Бу мәгсәдлә һазырланан үнван картотекасы харичи җитакхананын адыны, нөмрәсини вә үнваныны әкс етдириләр.

Формулјар картотекасы нәзарәт функцијасыны јеринә јетирир вә сәнәдләрин горунмасы үчүн нәзәрдә тутулу.

Формулјар картотекасы һәм дә әдәбијјатын алынмасы вә верилмәсинин гејдини

апарыр. Формулјарда җитакхананын јерләшдији өлкәнин ады, җитакхананын нөмрәси вә ады көстәририләр.

Бејнәлхалг абонементин тәшкилиндә планлашдырма, учот вә һесабат да мүһүм әһәмијјәт кәсб едиләр. Статистик мә'луматлар бу ишин тәшкилиндә әсас рол ојнајыр. Бурада ишин кәмијјәт вә кејфијјәт көстәричиләрини мүтләг нәзәрә алмаг лазымдыр. Кәмијјәт көстәричиләринә дахилдир:

- Бејнәлхалг абонементлә мәшгул олан өлкәләрин сајы;
- Сифаришчи җитакханаларын сајы;
- Алынан вә көндәрилән соргуларын сајы;
- Алынан вә көндәрилән нәшрләр вә онларын сурәтләринин сајы.

Җитакханаларда бејнәлхалг абонемент үзрә иши планлашдыраркән әввәлки илләрин иш тәчрүбәси тәһлил едилмәли вә бу сәһәнин инкишаф ән'әнәси мүәјјәнләшдирилмәлидир.

Җитакханада илин јекуну мүәјјәнләшдириләркән бејнәлхалг абонементин бүтүн көстәричиләри һесабланыр вә алынан рәгәмләр әввәлки илләрлә мүгајисә едиләр. Мә'лумат һесабатында бејнәлхалг абонементлә мәшгул олан тәрәфдашлара гијмәт верилмәли, соргуларла алынан әдәбијјат мүгајисә олунмалыдыр. Бурада һәмчинин харичи җитакханалара верилән вә алынан рәдд чаваблары тәһлил олунмалы, бејнәлхалг абонементин тәкмилләшдирилмәси үчүн көрүлән ишләр өз әксини тапмалыдыр.

МӘНБӘЛӘР

1. Бахшәлијев З.И ИФЛА һаггында нә билирик // Мәдәнијјәт. - 1992. - 25 сентјабр.
2. Line M.B. Interlending and conservation. Friends of foes? IFLA. General Conference. 53 rd. Brighton, 1987. 13 p.
3. Международный абонемент: принципы и руководство по ведению // Библиотечное и библиотечное за рубежом. - 1981. Вып. 81. - с. 61-67
4. Международная федерация библиотечных ассоциаций и учреждений // Библиотечное и библиотечное за рубежом. - 1988. с. 56-57.
5. О задачах отдела фондов и обслуживания ИФЛА, См. Международная федерация библиотечных ассоциаций и учреждений. Среднесрочная программа. 1986-1991. 2-е изд. - Гаага. 1988. с. 56-57.
6. Свейн Л, Мак Лелланд М7 Универсалная передача данных и телекоммуникации // Библиотечное и библиотечное за рубежом. - 1989. Вып. 122. с. 3-4.
7. Talat S. Fram Badylan fo Lidrespase // IFLA Journal. - London. Paris, 1995. - 257-259 p.